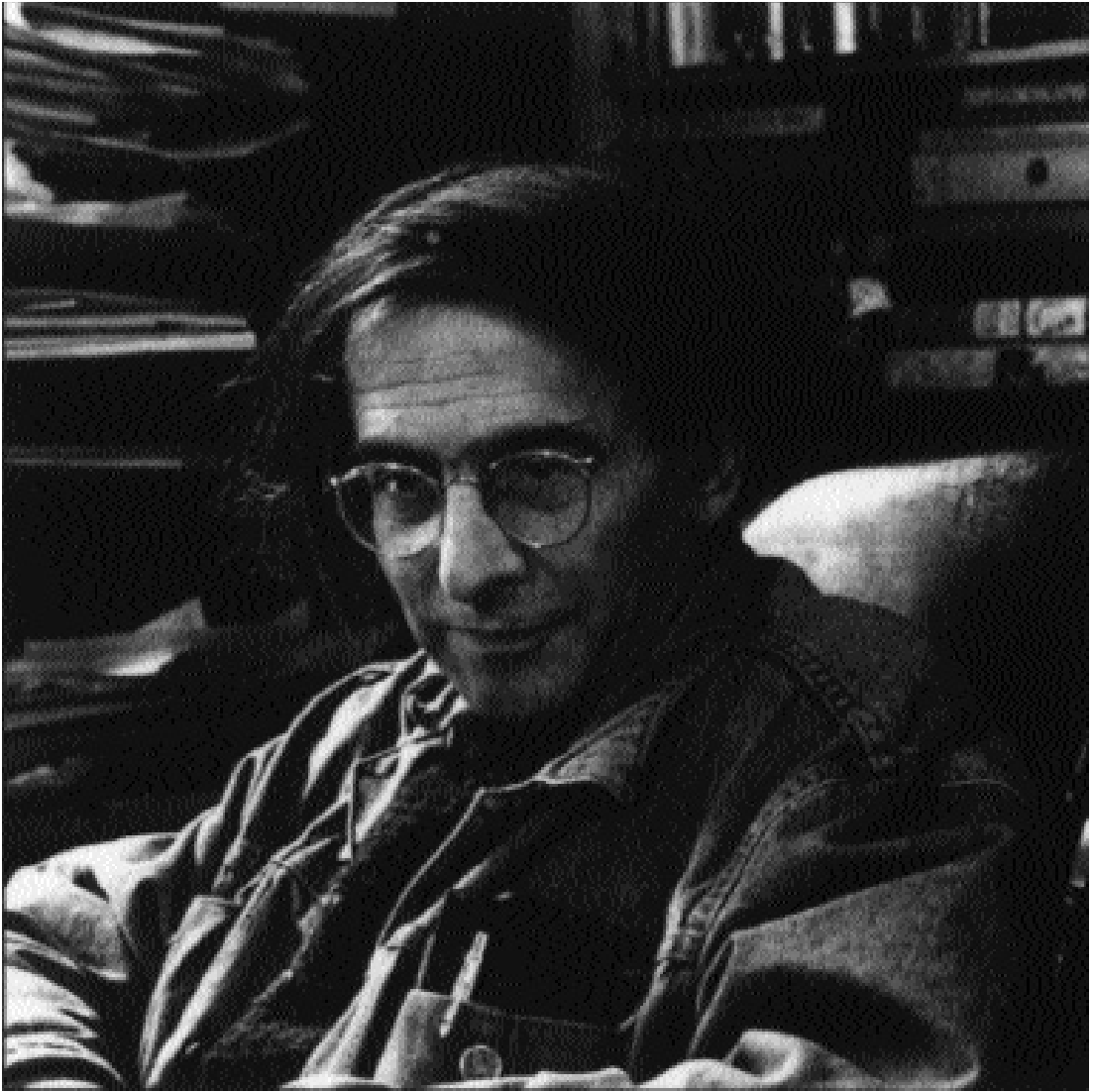

RAPHAEL SAMUEL 1934-96

Af Niels Finn Christiansen

Den 9. december 1996 døde Raphael Samuel 61 år gammel. For mange danskere var han kendt fra sine besøg her i landet eller som den utrættelige organisator af de årlige History Workshop konferencer hvor mange herfra har deltaget gennem de sidste 20 år. Samuel var født i en jødisk familie med rødder i Londons East End, og her sluttede han sit liv, idet han få måneder før sin død blev udnævnt til professor ved University of East London – hans første stilling som fast ansat akademiker trods mange tidligere tilbud. Han voksede op i et intellektuelt kommunistisk miljø og blev allerede som skoledreng optaget i den berømte og indflydelsesrige gruppe af kommunistiske historikere der bl.a. talte Eric Hobsbawm, E.P. Thompson, Rodney Hilton og Samuels senere lærer ved Oxford University, Christopher Hill. Om hele dette opvækstmiljø og den kommunistiske kultur skrev han senere to dybt fascinerende artikler i *New Left Review* (1985). Ved bruddet i den kommunistiske bevægelse i kølvandet på en 20. partikongres og Ungarnkrisen 1956 forlod Samuel sammen med de fleste af sine historikerkolleger kommunistpartiet, men ikke venstrefløjen. Han var sammen med Stuart Hall grundlægger af *Universities and Left Review* der i 1960 fusionerede med E.P. Thompsens *New Reasoner* til det endnu vitale *New Left Review*.

Raphael Samuels liv var præget af en rastløs og inspirerende energi. En hovedlinje tegnes af hans mangeårige virke som lærer på det fagforeningsfinansierede Ruskin College i Oxford hvor han i hjertet af den engelske akademiske højborg underviste unge og ældre arbejdere, åbnede deres øjne for glæden ved at trænge ind i historien, først og fremmest deres egen klasses traditioner. Et par dage efter Samuels død skrev Labour partiets nuværende næstformand, John Prescott, i en mindeartikel i *The Guardian* om Samuels "tremendous understanding of the inferiority that mature students have in a society that tells them they've missed out". Andre har vidnet om hvorledes han var vejleder i ordets egentlige forstand. Han indgav dis-

Raphael Samuel.

se hundreder af arbejdere en tillid til deres eget værd, lærte dem at tro på værdien af deres egne erfaringer og var i hele sin holdning lige så meget den der selv lærte af sine arbejderstudenter, som den der blot docerede.

Det var i naturlig forlængelse af dette virke at Samuel i midten af 1960'erne blev drivkraften i det der efterhånden blev til *History Workshop* bevægelsen. Det begyndte på Ruskin som nationale konferencer med få snese deltagere og udviklede sig til store årlige begivenheder med over tusinde deltagere fra mange lande, i perioder med et relativt stort dansk islæt. Både i indhold og form repræsenterede disse konferencer noget helt nyt. Målet var at engagere arbejderne i udforskningen og formidlingen af deres egen historie. Det var her den nye socialhistorie blev til med temaer om kvindehistorie, børns historie og selvsagt arbejderhistorie. Men også imperiets og nationalismens historie og kulturhistorien i bred forstand var på dagsordenen, altid med den brede befolknings, især arbejderbefolkningens erfaringer i centrum. Dette sigte lod sig praktisere fordi konferencernes deltagere i vid udstrækning var arbejdere (mange studenter fra Ruskin) og kvinder der ikke forholdt de tilstedeværende akademikere deres meninger og erfaringer. Også den uprætentiøse stil med mange korte mundtlige oplæg og til tider vildtvoksende diskussioner bidrog til at bryde med den traditionelle akademiske seminarform.

I sine bedste øjeblikke blev disse History Workshops virkeliggørelsen af idealet om gensidig inspiration og samarbejde mellem arbejdere og akademikere, med Raphael Samuel som den allestedsnærværende dynamo. Fra flere af disse konferencer redigerede Samuel antologier med såvel store gennemarbejdede afhandlinger som mindre uformelle indlæg. Navnlig udgivelsen fra den største og mest opsigtsvækkende workshop i Oxford 1979 *People's History and Socialist Theory* (1981) rummer en mængde materiale til forståelse af bevægelsens alsidighed og rigdom. Bindet fra *The Religion and Society Workshop* (1983: *Disciplines of Faith. Studies in Religion, Politics and Patriarchy*, 1987) vidner om be-

vægelsens åbne og udogmatiske blik for de historiske og aktuelle strømninger der former den brede befolknings livsanskuelse.

Konferencerne gav tilskyndelse til grundlæggelse af lokale *History Workshops* udover Storbritannien med aflæggere i en række andre lande. Herhjemme sporer man en tydelig indflydelse i 1970'ernes kritiske historikergrupper.

Med udgangspunkt i denne bevægelse grundlagde Samuel i 1975-76 sammen med en større gruppe socialistiske og feministiske historikere *History Workshop – a journal of socialist historians*, fra 1982 med tilføjelse af "*feminist historians*", undertitler der i 1995 udgik helt. Tidsskriftet var som konferencerne noget helt nyt. En velredigeret rodebutik af lærde akademiske artikler, små notitser fra begejstrede amatørhistorikere og et mylder af informationer om det der foregår i historiens underverden. Der er altid interessante sager at gribe fat i, og tidsskriftet kan på mange måder betragtes som en seismograf for de politisk-teoretiske bevægelser på venstrefløjen (i England). Selv skrev Samuel oftest de indledende redaktionelle artikler der netop rummede sådanne ideologiske markeringer. Det er da også i en sådan indledning vi finder det underliggende motiv for Samuels mange projekter: "*The Journal is dedicated to making history a more democratic activity and a more urgent one. We believe that history is a source of inspiration and understanding, furnishing not only the means of interpreting the past but also the best critical vantage point from which to view the present*" (*History Workshop Journal* 1976,2).

Sideløbende skrev Raphael Samuel en række større artikler og redigerede værker om arbejderhistorie. Hans store artikel *The Workshop of the World: Steam Power and Hand Technology in mid-Victorian Britain* (*History Workshop Journal* nr. 3, 1977) er en banebrydende revision af tesen om det mindre håndværks forsvinden under industrikapitalismen. Selv i industrialiseringens højborg reproduceres håndværket stadig og finder nye funktioner. I *Miners, Quarrymen and Saltworkers* (1977) afdækkede hans livsformer og arbejd-

svilkår blandt disse hårdt belastede lag i arbejderklassen.

I modsætning til så mange andre på venstrefløj lod Raphael Samuel sig ikke lamme af Thatcher-regimets felttog henover det engelske samfund. Med sin aldrig hvilende nysgerighed satte han sig for at undersøge og forstå hvad det var for (historiske) strenge i det engelsk folk der gjorde at hun fik så stor tilslutning eller måske snarere så ringe modstand. Samuel redigerede og skrev selv store dele af trebindsværket *Patriotism. The Making and Unmaking of British National Identity* (1-3, 1989) hvor målsætningen var at indkredse de "molekylære processer" der skaber den nationale identitet som blev søgt genskabt (som farce) af Margaret Thatcher, navnlig i forbindelse med det oppustede Falklands-eventyr. Det nationale "vi" der har en så potent mobiliseringskraft, fungerer i moderne sammenhæng som fernis over modsætninger mellem klasser, mellem mænd og kvinder, herrer og tjenere, forældre og børn. Den kollektive nationale identitet er i oprud under indflydelse af immigration, etablering af et multikulturelt samfund og især sammenbruddet for England som politisk og økonomisk stormagt.

National identitet har altid været et problem for venstrefløj. Samuel ville vise at den radikale, socialistiske tradition repræsenterede den sande britiske patriotisme. Og netop "den britiske". For værket blev et led i det løbende opgør med "Little Englandism" der fremhæver at England ikke er lig Storbritannien. Skotter, walisere og irere bør tilkendes en fuldgyldig plads i denne sammensatte stats historie.

Tradition og revolution var polerne i Raphael Samuels mentale kompas. Når venner på venstrefløj vrængede ad det folkelige kulturforbrug, ad pop- og TV-kultur som konservative eller reaktionære udtryk, så satte Samuel sig for at undersøge disse udtryksformer og deres alternative potentialer. Den moderne fritidskultur fascinerede ham lige så meget som den viktorianske music-hall.

Denne åbenhed gennemsyrrer også Raphael Samuels sidste værker, *The Myths We Live by* (1990, red. sammen med Paul Thompson) og

det stort anlagte *Theatres of Memory*. Af tre planlagte bind nåede Samuel kun at færdiggøre det første *Past and Present in Contemporary Culture* (1994). Det er et opgør med den nedladende holdning til *the heritage industry* som er udbredt blandt professionelle historikere. Samuels tese er at "*memory, so far from being merely a passive receptacle or storage system, an image bank of the past, is rather an active, shaping force; that it is dynamic ...*". Kulturarven, *the Heritage*, er ikke nødvendigvis konservativ. Den kan også udnyttes modkulturelt. Historiebevidsthed, navnlig den folkelige, skabes ikke primært af de professionelle historikere. Den har tværtimod mange produktionssteder: i folkelige traditioner, myter, museer, film, tv, teater, litteratur, de huse, der omgiver os etc. – altsammen medvirker det til at skabe det som han kalder "*unofficial knowledge*", med langt større udbredelse og effekt end den der produceres i den akademiske historieskrivnings lukkede kredsløb.

Langt fra at føre til et elitært hegemoni så er denne nye indoptagelse af historien i nutiden meget mere pluralistisk og frem for alt langt mere demokratisk end den der tidligere blev doceret fra de professionelles laug. I virkeligheden har meget af kulturarvdyrkelsen sin oprindelse i venstrefløjens bestræbelser på at opbygge en modkultur til overklassens nationale dominans. Den (genoplivede) folkelige erindring indgår i den stadige kamp om både fortid, nutid og fremtid. Skønt ufuldendt blev *Theatres of Memory* en virkningsfuld afslutning på Samuels livslange bestræbelse på at demokratisere historieproduktion og historietilegnelse, på at give historien tilbage til folket.

I det ydre lignede Raphael Samuel en overvintret hippie, radmager, evigt kaffedrikkende og rygende på sine håndrullede cigaretter. Hans spinkle person, den lidt rustne stemme og det skarpe blik gennem de tykke brilleglas udstrålede en kraft, beslutsomhed og generøs intelligens der ikke lod nogen upåvirket.

Raphael Samuel blev begravet på Highgate kirkegården i London, 50 meter fra Karl Marx og Herbert Spencer.